

Οι επτά πληγές της ανώτατης εκπαίδευσης

Του ΦΑΙΔΩΝΑ ΜΑΛΙΓΚΟΥΔΗ

Μια επέτειος αποτελεί την αφορμή για το σημερινό σημείωμα: σε δυο εβδομάδες περίπου θα κλείσει ένας κύκλος τριών δεκαετιών, από τότε που ο συντάκτης του παρόντος, υφηγητής της Σλαβολογίας στο Πανεπιστήμιο της Γοττίγγης, επέστρεψε οριστικά στη γενέτειρά του Θεσσαλονίκη για να αναλάβει υπηρεσία ως επιμελητής στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης. Ιωβηλαίο που, χωρίς άλλο, αποτελεί βέβαια μια ιδιωτική υπόθεση του γράφοντος, συμπίπτει ωστόσο χρονικά με τις εξαγγελίες των αιρετών μας αρχόντων για μεταρρυθμίσεις στην ανώτατη παιδεία, καθώς και με τη δεδηλωμένη ταύτιση των δύο μεγάλων κομμάτων ότι η λύση για το πρόβλημα της ανώτατης εκπαίδευσης βρίσκεται στην κατάργηση του άρθρου 16 και στην εισαγωγή και στη χώρα μας του θεσμού των ιδιωτικών πανεπιστημίων. Δύο λοιπόν αφορμές, για να καταγράψουμε την, χωρίς άλλο υποκειμενική αλλά ειλικρινή, μαρτυρία τού αυτόπτη για τις επτά πληγές από τις οποίες νοσεί το πανεπιστήμιο και, συνάμα, να προτείνουμε και κάποιες (απλοϊκές;) συνταγές για την ίαση του.

Πληγή πρώτη. Το ισχύον θεσμικό καθεστώς της διοίκησης των ΑΕΙ, το πρυτανικό μοντέλο, αποτελεί την καλύτερη επιβεβαίωση της λαϊκής σοφίας, όπως αυτή εκφράζεται με τη ρήση: «Το ψάρι βρωμάει από το κεφάλι». Η μέχρι σήμερα εμπειρία, τουλάχιστον από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, μας διδάσκει ότι το αξίωμα του πρύτανη (το οποίο είναι γνωστό με ποιου είδους «αλισβερίσια» αποκτήθηκε) δεν αποτέλεσε, σε πολλές περιπτώσεις, παρά μια ενδιάμεση βαθμίδα στη σταδιοδρομία ενός κομματικού στελέχους. Οι συνέπειες από την κομματική αυτή εξάρτηση των πρυτανικών αρχών είναι γνωστές, όπως προφανές είναι και η ζημία που υφίσταται από το καθεστώς αυτό και η ίδια η ανώτατη παιδεία μας.

Πληγή δεύτερη. Η μονίμως ενδημούσα νόσος στη μικροελλαδική επικράτεια, η γραφειοκρατία, επιτείνεται στη διοίκηση του ΑΕΙ από το σύστημα των ομοκέντρων κύκλων εξουσίας που καταδυναστεύουν το Πανεπιστήμιο. Η εκάστοτε καμαρίλα που περιβάλλει τον νεοεκλεγέντα πρύτανη καταλαμβάνει όλες τις θέσεις-κλειδιά στη Διοίκηση (Επιτροπή Ερευνών, Βιβλιοθήκη, Λέσχη, Υπηρεσία Δημοσιευμάτων κ.λπ.), παραγκωνίζοντας τους ικανούς υπαλλήλους και, το χειρότερο, αποθαρρύνοντας όσα από τα μέλη του διδακτικού προσωπικού επιθυμούν ειλικρινά να προσφέρουν και αυτά στη διοίκηση του Ιδρύματος.

Ο διορισμός ενός τεχνοκράτη-μάνατζερ και ο περιορισμός του πρύτανη στην τελετουργική εκπροσώπηση με την τήβεννο είναι η θεραπεία που θα προτείναμε για τις δυο παραπάνω πληγές. Το κρατικό ΑΕΙ θα μπορούσε έτσι να ανταγωνιστεί με επιτυχία τα ποικιλώνυμα ιδιωτικά «Πανεπιστήμια» που θα ξεφυτρώσουν σε λίγο σαν τα μανιτάρια. Το κρατικό Πανεπιστήμιο θα μπορούσε επίσης να καταστεί έτσι (κάτι που δεν το υποψιάζονται ίσως ακόμη οι αρμόδιοι) ένας πόλος έλξης για τους νεαρούς βλαστούς της ανερχόμενης κοινωνικής και οικονομικής ελίτ των βαλκανικών μας γειτόνων, οι οποίοι, όλο και περισσότεροι, επιζητούν να φοιτήσουν στα πανεπιστήμια μιας χώρας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Πληγή τρίτη. Η Επιτροπή Ερευνών -η οποία διαχειρίζεται, με τρόπο που γίνεται όλο και πιο δυσδιάκριτος, τα κονδύλια που φέρνουν οι ίδιοι οι διδάσκοντες στο Πανεπιστήμιο- έχει καταστεί πλέον ένα όργανο που, αντί να υποβοηθεί, καταπνίγει κάθε διάθεση για έρευνα. Θα πρέπει επιτέλους η πολιτεία, καταργώντας τον τυραννικό αυτόν μηχανισμό, να αφήσει απερίσπαστο τον κάθε ερευνητή να διαχειριστεί κατά συνείδησιν τα κονδύλια που, έτσι κι αλλιώς, έχουν χορηγηθεί στον ίδιο.

Πληγή τέταρτη. Το σύστημα εκλογής των μελών του διδακτικού προσωπικού. Μια διαδικασία η οποία έχει πλέον εκφυλισθεί σε κενή τελετουργία ή κατάφωρα αντιβαίνει σε ανθρώπινες σχέσεις που έχουν δημιουργηθεί στο χώρο εργασίας. Σύστημα, το οποίο, εκτός των άλλων, αδικεί τους προικισμένους που, όλο και περισσότεροι, κρούουν τις θεόκλειστες προς μίαν ακαδημαϊκή σταδιοδρομία θύρες. Δεν θα ήταν σκοπιμότερη η επανασύσταση του θεσμού της υφηγεσίας ως ένα από τα μέτρα για να καταστούν τα κριτήρια εκλογής σε ανώτερη καθηγητική βαθμίδα πιο αντικειμενικά;

Πληγή πέμπτη. Το ένα και μοναδικό (δωρεάν) σύγγραμμα για τους φοιτητές. Απατηλό υποκατάστατο μιας ψευδώνυμης δωρεάν παιδείας, το οποίο, κάποια στιγμή, θα πάψει εκ των πραγμάτων να υφίσταται, όταν θα στερέψουν οι κάνουλες του δημόσιου κορβανά για τους 4-5 μεγαλοεκδότες, τους μόνους άλλωστε που επωφελήθηκαν μέχρι σήμερα από το παράλογο αυτό σύστημα.

Πληγή έκτη. Τα απολιθωμένα Προγράμματα Σπουδών, ιδιαίτερα στις λεγόμενες καθηγητικές σχολές, τα οποία συνεχίζουν την εγωκεντρική παράδοση της τέως Εδρας στο πολλαπλάσιο. Σήμερα, μετά την αποχώρηση του παλαιού τακτικού καθηγητή-αφέντη, έχουν παραμείνει οι τέσσερις ή πέντε τέως βοηθοί του, οι οποίοι, καθηγητές τώρα και αυτοί, διδάσκουν το ίδιο αντικείμενο από τα ίδια συγγράμματα, ενώ παράλληλα νέοι κλάδοι της επιστήμης παραμένουν τελείως άγνωστοι για τους φοιτητές. Στη συνάφεια αυτήν, θα άξιζε να μπουν στον κόπο οι αρμόδιοι να συγκρίνουν τα Προγράμματα Σπουδών των δικών μας ΑΕΙ με εκείνα των γειτόνων μας, στη Βουλγαρία ή και τα Σκόπια, και θα τρίβουν τα μάτια τους...

Πληγή έβδομη. Η απρογραμμάτιστη παραγωγή χιλιάδων αποφοίτων από τα Λύκεια, οι οποίοι, με το δίκιο τους βέβαια, πασχίζουν για μια θέση στα ΑΕΙ και καθίστανται έτσι, οι ίδιοι και οι οικογένειές τους, βορά στο αδηφάγο τέρας της παραπαιδείας. Όταν, επιτέλους, βρεθούν τα φωτισμένα μυαλά εκείνα τα οποία θα καθιερώσουν την ουσιαστική επαγγελματική εκπαίδευση, τότε πραγματικά θα μπορούν τα Πανεπιστήμια να δέχονται όλους όσοι αποφοιτούν από τα αναβαθμισμένα Λύκεια.

Victor@the.forthnet.gr